PAOLO MENGOZZI
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. november 30.[1]

I – Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bíróságot arra kérték, hogy jelölje meg pontosan a legutóbb a 2001. május 14-i 2001/19/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel[2] módosított, a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelv[3] (a továbbiakban: 89/48 irányelv) alapján alkalmazandó elismerési szabályokat, amennyiben a szakmai tevékenység gyakorlásának engedélyezésére irányuló kérelem a képzés tagállamában a hivatkozott irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése körébe tartozó szabályozott tevékenységgel egyenértékű tevékenységre vonatkozik, ám a kérelmező nem teljes jogú tagja a kérdéses szakmai szervezetnek. A Bíróságnak egyúttal azt is vizsgálnia kell, hogy a környezetmérnöki területen folytatott kutatási tevékenység az adott környezetmérnöki foglalkozás tényleges gyakorlásának minősül-e a fent hivatkozott irányelv értelmében.

II – Jogi háttér

A – *Az Unió másodlagos joga*

1. A 89/48 irányelv

2. Az alapeljárás tényállásának megvalósulása idején még a 89/48 irányelv alkotta az irányadó jogi hátteret, noha e jogszabályt azóta hatályon kívül helyezték.[4]

3. A 89/48 irányelv, pontosabban 1. cikke a) pontjának első bekezdése értelmében oklevél:

1 – Eredeti nyelv: francia.

2 – HL L 206., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 138. o.

3 – HL L 19., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 337. o.

4 – Lásd a jelen indítvány 12. és azt követő pontjait.

„minden oklevél, bizonyítvány és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítvány, illetve ezek az oklevelek, bizonyítványok és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványok együttesen,

– amelyeket az egyes tagállamban annak törvényi, rendeleti és közigazgatási előírásai szerinti illetékes hatósága állít ki,

– amely azt igazolja, hogy az oklevél tulajdonosa legalább három évig tartó felsőfokú képzést vagy ennek megfelelő időtartamú részképzést végzett el egy egyetemen, egy felsőoktatási intézményben vagy más azonos szintű intézményben, és a felsőfokú képzésen felül szükséges szakmai gyakorlatot is megszerezte, és

– amely azt igazolja, hogy az oklevél tulajdonosa rendelkezik olyan képesítéssel, amely egy szabályozott szakma megkezdéséhez vagy gyakorlásához az adott tagállamban szükséges,

feltéve hogy az oklevéllel, bizonyítvánnyal és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítvánnyal igazolt képzést az érintett személy túlnyomórészt a Közösség területén szerezte meg, vagy ha az oklevél tulajdonosa hároméves szakmai tapasztalattal rendelkezik, amelyet az a tagállam igazol, amely egy harmadik ország oklevelét, bizonyítványát vagy a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványát elismerte.”

4. A 89/48 irányelv 1. cikkének c) pontja szerint „szabályozott szakma: az a szakmai tevékenység vagy azoknak a szakmai tevékenységeknek az összessége, amelyek az egyes tagállamokban az adott foglalkozást alkotják”.

5. A 89/48 irányelv 1. cikk d) pontjának első bekezdése értelmében szabályozott szakmai tevékenység:

„[...] az olyan szakmai tevékenység, amelynek megkezdése vagy gyakorlása, vagy gyakorlásának bármelyik módja egy tagállamban közvetlenül vagy közvetetten törvényi, rendeleti és közigazgatási szabályok útján oklevél megszerzéséhez van kötve. Szabályozott szakmai tevékenység gyakorlási módjának számít különösen

– egy szakmai tevékenység gyakorlása olyan cím viselésével együtt, amelyet csak a vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási előírásoknak megfelelő oklevéllel rendelkező személy használhat […]”

6. A 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának második és harmadik bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az olyan szakmai tevékenység, amelyre az első albekezdés nem vonatkozik, a szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számít, ha egy olyan szövetség vagy szervezet tagjai gyakorolják, amelynek célja az érintett

foglalkozás színvonalának fejlesztése és megőrzése, és amelyet az egyik tagállam e cél elérése érdekében egy bizonyos formában elismer, és amely

– tagjainak oklevelet ad ki,

– biztosítja, hogy tagjai az általa megállapított szakmai magatartási szabályokat betartják, és

– feljogosítja tagjait egy bizonyos cím viselésére, illetve meghatározott rövidítés használatára vagy ennek az oklevélnek megfelelő jogállásra.

A melléklet azoknak a szövetségeknek vagy szervezeteknek a nem kimerítő felsorolását tartalmazza, amelyek az irányelv elfogadásának időpontjában a második albekezdés rendelkezéseinek megfelelnek. Ha egy tagállam egy szövetséget vagy szervezetet a második albekezdés rendelkezései értelmében elismer, erről értesíti a Bizottságot, amely ezt az információt közzéteszi az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában*."

7. A 89/48 irányelv 1. cikkének e) pontja határozza meg a szakmai tapasztalat fogalmát, miszerint „szakmai tapasztalat: az érintett foglalkozás tényleges és jogszerű gyakorlása az egyik tagállamban".

8. A 89/48 irányelv 2. cikkének első bekezdése előírja, hogy „ezt az irányelvet a tagállamok minden olyan állampolgárára alkalmazni kell, aki önálló vállalkozóként vagy munkavállalóként egy másik tagállamban kíván egy szabályozott szakmát gyakorolni".

9. A 89/48 irányelv 3. cikke kimondja:

„Ha egy szabályozott szakma megkezdését vagy gyakorlását a fogadó ország törvényei valamilyen oklevél megszerzésétől teszik függővé, akkor az illetékes hatóság a hiányos képesítésre való hivatkozással nem tagadhatja meg egy tagállam állampolgárától az adott foglalkozásnak a saját állampolgárával azonos feltételek szerinti megkezdésének vagy gyakorlásának jogát,

a) amennyiben a kérelmező olyan oklevéllel rendelkezik, amely más tagállamban ahhoz szükséges, hogy annak területén az illető a foglalkozást megkezdhesse vagy gyakorolhassa, és ezt az oklevelet az egyik tagállamban szerezte; vagy

b) amennyiben a kérelmező az említett foglalkozást az előző tíz év során, két éven át teljes munkaidőben egy másik olyan tagállamban gyakorolta, amely ezt a foglalkozást az 1. cikk c) pontjának és a d) pont első bekezdésének értelmében nem szabályozta, ha a kérelmező egyidejűleg

rendelkezett egy vagy több végzettséget igazoló olyan okmánnyal,

– amelyet a tagállamban annak törvényi, rendeleti és közigazgatási előírásai szerinti illetékes hatóság állított ki,

– amely azt igazolja, hogy az oklevél tulajdonosa legalább három évig tartó felsőfokú képzést vagy ennek megfelelő időtartamú részképzést végzett el egyetemen, felsőoktatási intézményben vagy más hasonló színvonalú oktatási intézményben, és adott esetben a felsőfokú képzésen felül szükséges szakmai gyakorlatot is teljesítette, és

– amelyet az adott foglalkozás gyakorlásának előkészületeként szerzett.

Az első albekezdésben említett kétéves szakmai gyakorlatot azonban nem kell [helyesen : nem lehet] megkövetelni, ha a jelentkező az e pontban említett képesítését vagy képesítéseit szabályozott oktatás és szakképzés során szerezte meg.

Az első albekezdés szerinti végzettséget igazoló okmánnyal egyenértékű minden olyan bizonyítvány, illetve a bizonyítványok együttesen, amelyeket egy tagállam illetékes hatósága állított ki, amennyiben az egy, a Közösségben megszerzett képzést igazol, valamint ugyanez a tagállam ezt a végzettséget azonos értékűnek ismeri el, és amennyiben a tagállam a többi tagállamot és a Bizottságot erről az elismerésről értesítette."

10. A 89/48 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének első albekezdése előírja, hogy „[a] tagállamok a 12. cikkben meghatározott határidőn belül megnevezik azokat az általuk felhatalmazott illetékes hatóságokat, amelyekhez a kérelmeket be lehet nyújtani, és amelyek az irányelv szerinti döntéseket meghozzák".

11. A 89/48 irányelv I. melléklete az 1. cikk d) pontjának második bekezdésében előírt feltételeknek megfelelő szakmai szövetségek és szervezetek között megemlíti az Engineering Council-t is.

2. A 2005/36/EK irányelv

12. 2007. október 20-ától kezdődően a szakmai képesítések elismeréséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2005/36 irányelv)[5]

5 – HL L 255., 22. o.

lépett a 89/48 irányelv helyébe.[6]

13. A 2005/36 irányelv (14) preambulumbekezdése megerősíti, hogy „[a] 89/48/EGK és a 92/51/EGK irányelv által létrehozott elismerési mechanizmus változatlan marad".

14. A 2005/36 irányelv 13. cikke (2) bekezdésének első albekezdése kimondja, hogy „[a] szakma (1) bekezdésben leírt gyakorlásának megkezdését és gyakorlását azon kérelmező számára is engedélyezni kell, aki az ugyanazon bekezdésben említett szakmát a megelőző tíz év folyamán két éven keresztül teljes munkaidőben gyakorolta egy, az adott szakmát nem szabályozó másik tagállamban, feltéve hogy egy vagy több képzettségi tanúsítvánnyal vagy előírt képesítés megszerzését tanúsító okirattal rendelkezik".

B – *A nemzeti szabályozás*

15. A 89/48 irányelvet a 2000. június 23-i 165/2000 elnöki rendelet[7] ültette át a görög jogrendbe (a továbbiakban: a 165/2000 rendelet), mely rendeletet a 2001. október 18-i 373/2001 elnöki rendelet,[8] majd a 2002. december 23-i 385/2002 elnöki rendelet módosította.[9]

16. A 165/2000 rendelet 2. cikkének (3) bekezdése a szabályozott szakma fogalmát így határozza meg : „az a szabályozott szakmai tevékenység vagy azoknak a szabályozott szakmai tevékenységeknek az összessége, amelyek az egyes tagállamokban az adott foglalkozást alkotják".

17. A 165/2000 rendelet 2. cikkének (4) bekezdése szerint szabályozott szakmai tevékenység alatt „olyan szakmai tevékenységet kell érteni, amelynek megkezdése vagy gyakorlása, vagy gyakorlásának bármelyik módja egy tagállamban közvetlenül vagy közvetetten rendelkezések útján oklevél megszerzéséhez van kötve. Szabályozott szakmai tevékenység gyakorlási módjának számít különösen:

a) egy szakmai tevékenység gyakorlása olyan cím viselésével együtt, amelyet csak a tagállam vonatkozó előírásainak megfelelő oklevéllel rendelkező személy használhat;

b) [...]

A szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számít egy szakmai tevékenység, ha egy olyan szövetség vagy szervezet tagjai gyakorolják, amelynek célja az

6 – Lásd a 2005/36 irányelv 62. cikkét.

7 – FEK A' 2000. június 28., 149. o.

8 – FEK A' 2001. október 22., 251. o.

9 – FEK A' 2002. december 31., 334. o.

érintett foglalkozás színvonalának fejlesztése és megőrzése, és amelyet az egyik tagállam e cél elérése érdekében egy bizonyos formában elismer, és

a) amely tagjainak oklevelet ad ki,

b) biztosítja, hogy tagjai az általa megállapított szakmai magatartási szabályokat betartják, és

c) feljogosítja tagjait egy bizonyos cím viselésére, illetve meghatározott rövidítés használatára vagy ennek az oklevélnek megfelelő jogállásra.

Ezen rendelet 9. cikkének melléklete azon egyesületek és szervezetek nem kimerítő felsorolását tartalmazza, amelyek a jelen bekezdésben foglalt kritériumoknak megfelelnek. Ha egy tagállam egy szövetséget vagy szervezetet a jelen cikk rendelkezései értelmében elismer, erről értesíti a Bizottságot, amely ezt az információt közzéteszi az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában*.

[...]"

18. A 165/2000 rendelet 2. cikkének (5) bekezdése szerint „szakmai tapasztalat: az érintett foglalkozás tényleges és jogszerű gyakorlása az egyik tagállamban".

19. A 165/2000 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

„Ha egy szabályozott szakma megkezdését vagy gyakorlását Görögországban valamilyen, a 2. cikk szerinti oklevél megszerzésétől teszik függővé, akkor a jelen rendelet 10. cikkében említett tanács a hiányos képesítésre való hivatkozással nem tagadhatja meg egy tagállam állampolgárától az adott foglalkozásnak a saját állampolgárával azonos feltételek szerinti megkezdésének vagy gyakorlásának jogát, amennyiben a kérelmező

a) a 2. cikkben említett olyan oklevéllel rendelkezik, amely más tagállamban ahhoz szükséges, hogy annak területén az illető a foglalkozást gyakorolhassa, és ezt az oklevelet az egyik tagállamban szerezte, vagy

b) az említett foglalkozást az előző tíz év során, két éven át teljes munkaidőben egy másik olyan tagállamban gyakorolta, amely ezt a foglalkozást a jelen rendelet 2. cikke (3) és (4) bekezdésének értelmében nem szabályozza, ha a kérelmező egyidejűleg rendelkezett egy vagy több végzettséget igazoló olyan okmánnyal,

i) amelyet egy tagállam illetékes hatósága állított ki,

ii) amely azt igazolja, hogy az oklevél tulajdonosa legalább három évig tartó felsőfokú képzést vagy ennek megfelelő időtartamú részképzést végzett el egyetemen, felsőoktatási

intézményben vagy más hasonló színvonalú oktatási intézményben, és a felsőfokú képzésen felül szükséges szakmai gyakorlatot is teljesítette, és

iii) amelyet az adott foglalkozás gyakorlásának előkészületeként szerzett.

Az első albekezdésben említett kétéves szakmai gyakorlatot azonban nem lehet megkövetelni, ha a jelentkező az e pontban említett képesítését vagy képesítéseit szabályozott oktatás és szakképzés során szerezte meg."

20. A 165/2000 elnöki rendelet 10. cikke alapján a görög Közoktatási és Vallásügyi Minisztériumon belül felállításra került egy testületi szerv, a felsőfokú oktatást lezáró oklevelek szakmai egyenértékűségének elismeréséért felelős tanács (Symvoulio Anagnorisis Epangelmatikis Isotimias Titlon Tritovathmias Ekpaidefsis, a továbbiakban: a Saeitte).

21. A 165/2000 elnöki rendelet 11. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy „[egy] meghatározott szakma jelen rendeletben foglalt feltételek szerinti gyakorlásának jogát a felsőfokú oktatást lezáró oklevelek szakmai egyenértékűségének elismeréséért felelős tanács (a Saeitte) részletesen indokolt határozatával ismeri el".

III – Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdések

22. A görög állampolgárságú Christina Ioanni Toki két éven át egy patrasi (Görögország) műszaki oktatási intézmény „Technológiák" karán folytatott tanulmányokat. Ezt követően egy egyéves környezeti szakirányú mérnöki programot végzett el európai kreditátszámítási rendszer (ECTS) keretén belül a Sheffield Hallam (Egyesült Királyság) egyetemen, ahol 1997-ben „Bachelor of Engineering with Environmental Studies" oklevelet állítottak ki számára. Ch. I. Toki tanulmányait környezetmérnöki területen egy tanulmányi program keretében a portsmouthi egyetemen folytatta, és 1998-ban megszerezte a „Master of Science" címet.

23. 1999. szeptember 1-től 2002. augusztus 31-ig Ch. I. Tokit „researcher" állásban alkalmazták a portsmouthi egyetem építőmérnöki karán. Itt évi 8000 font sterling fizetést kapott, és fedezték a társadalombiztosítását. A munkáját felügyelő egyetemi tanár-kutató által kiállított igazolás szerint tevékenységei között szerepelt a diákok munkájának nyomon követése és szervezése. Emellett egy hulladékkezelési technológiákra szakosodott brit magánvállalat együttműködésével folytatott kutatási programban is részt vett, amelynek során a városi szennyvíz egy újszerű kezelési módjának hatékonyságát mérték fel. Ugyanebben az

időszakban egy környezettechnológiai kutatócsoport tagja volt.

24. 2002 áprilisában Ch. I. Toki diplomásként („graduate") önként beiratkozott a Chartered Institution of Water and Environmental Management-be (a továbbiakban CIWEM), majd gyakornokként az Engineering Councilba, amely a végleges beiratkozás első lépését jelenti. Az aktából kiderül, hogy Ch. I. Toki nem vált az Engineering Council teljes jogú tagjává. Ahhoz ugyanis, hogy az érdekelt e szervezet jegyzékébe mint „chartered engineer" teljes felvételt nyerjen – mely cím viselésére az Engineering Council jogosítja fel a tagokat – alá kellett volna vetnie magát egy a Council keretén belül zajló sajátos eljárásnak, amelynek során értékelték volna az egyetemi tanulmányokat követő ismereteit és szakmai tapasztalatait, és sor került volna egy a szakmai képzettségére vonatkozó elbeszélgetésre is.

25. 2003. július 4-én Ch. I. Toki, az Egyesült Királyságban szerzett szakmai tapasztalatára tekintettel, a 89/48 irányelvet átültető 165/2000 rendelet rendelkezéseinek megfelelően kérte a Saeitténél a szabályozott szakmának számító környezetmérnöki foglalkozás gyakorlásának engedélyezését Görögország területén. 2005. március 8-án a Saeitte elfogadta a 96. számú jegyzőkönyvét, melyben azzal az indokkal utasította el Ch. I. Toki kérelmét, hogy a kérelmező nem rendelkezik az Egyesült Királyságban kibocsátott mérnöki oklevéllel, hiszen nem viseli a szabályozott „chartered engineer" címet. A származási országban (az Egyesült Királyságban) tehát nem szerzett szakmai jogokat, márpedig ezt a 165/2000 elnöki rendelet feltételként írja elő. A Saeitte álláspontja szerint a környezetmérnöki szakma Görögországban szabályozott szakma, míg az Egyesült Királyságban nem az. Ennek ellenére abból, hogy az Engineering Council „chartered engineer" címet ad, a Saeitte azt a következtetést vonta le, hogy maga a kérdéses tevékenység szabályozva van. Ám Ch. I. Toki nem rendelkezik ezzel a címmel. A Saeitte véleménye szerint a 165/2000 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése abban az esetben rendeli el a 89/48 irányelv 3. cikkének a) pontjában szabályozott elismerési mechanizmus alkalmazását, amennyiben az érdekelt olyan tagállamból érkezik, ahol a kérelem tárgyát képező szakmai tevékenység szabályozva van, és azt a tagállam által – az irányelv 1. cikke d) pontja második bekezdésének megfelelően – elismert szakmai szövetségek és szervezetek felügyelik.

26. 2005. március 29-én Ch. I. Toki panaszt nyújtott be a Saeitte 96. sz. jegyzőkönyvével szemben, arra hivatkozva, hogy a Saeitte jogellenesen nem vette figyelembe egyrészt a kérelmező hároméves szakmai tapasztalatát, melyet egy brit egyetem építőmérnöki karának alkalmazásában álló kutatóként szerzett, másrészt a mérnökök névsorába

első szintű tagként való felvételét, többek között a CIWEM szervezeténél. A Saeitte, mely időközben felvilágosításokat kapott az Engineering Council-tól, újra megvizsgálta tehát Ch. I. Toki kérelmét, majd 2005. április 12-én ugyanazon indokokkal ismét elutasította azt. Ch. I. Toki ezt követően keresetet nyújtott be a közoktatási és vallásügyi miniszter ellen a Symvoulio tis Epikrateias-nál, melyben a Saeitte 2005. március 8-i döntését megerősítő 98. sz. jegyzőkönyvének megsemmisítését kérte.

27. A kérdést előterjesztő bíróság előtt Ch. I. Toki arra hivatkozott, hogy a Saeitte jogellenesen alapozta elutasító határozatát a 165/2000 rendelet 4. cikke (1) bekezdésének a) pontjára, és kérelmét a rendelet 4. cikke (1) bekezdése b) pontjának fényében kellett volna vizsgálnia, hiszen a környezetmérnöki szakma az Egyesült Királyságban nem szabályozott szakma. Ezen túlmenően Ch. I. Toki kijelentette, hogy birtokában van a rendelet 2. cikke (1) bekezdésének megfelelő oklevél, és az elmúlt tíz év alatt az Egyesült Királyságban szerzett hároméves szakmai tapasztalatot is igazolni tudta.

28. A Symvoulio tis Epikrateias, mivel nehézségei merültek fel az uniós jog értelmezésével kapcsolatban, az eljárás felfüggesztése mellett döntött, és a Bíróság Hivatalához 2009. október 28-án benyújtott előzetes döntéshozatali kérelmében az EK 234. cikke alapján a következő kérdéseket terjesztette előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé:

„1) A […] 89/48 […] irányelv 3. cikke [1. albekezdése] b) pontját […] akként kell-e értelmezni, hogy az általa előírt elismerési mechanizmus alkalmazandó olyan esetekben, amikor a származási tagállamban az adott foglalkozás az 1. cikk d) pontja második albekezdésének értelmében szabályozott szakma, ám a kérelmező nem teljes jogú tagja olyan szövetségnek vagy szervezetnek, amely megfelel az e bekezdésben foglalt kritériumoknak?

2) [Amennyiben a Bíróság az első kérdésre igenlő választ ad:] a 89/48 […] irányelv 3. cikke [1. albekezdése] b) pontjának értelmében a teljes munkaidőben a származási tagállamban gyakorolt foglalkozás alatt olyan foglalkozás magánvállalkozóként vagy munkavállalóként történő gyakorlását kell érteni, amely tekintetében a fogadó tagállamban engedély iránti kérelem benyújtására van szükség az [89/48/EGK] irányelv értelmében, vagy ide tartozhat a tudományos tevékenységhez kapcsolódó, alapvetően nonprofit intézetben folytatott tudományos kutatás is?”

IV – A Bíróság előtti eljárás

29. Az alapeljárás felperese, a görög kormány és az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket terjesztett a Bíróság elé.

30. A 2010. október 12-én tartott tárgyaláson az alapeljárás felperese, a görög kormány és a Bizottság szóbeli észrevételeket terjesztett elő.

V – Jogi elemzés

A – *Az első kérdésről*

31. A kérdést előterjesztő bíróság első kérdésének megválaszolásához előbb meg kell erősítenünk, hogy a kérdéses szakmai tevékenység valóban a 89/48 irányelv hatálya alá tartozik. Ezt követően meg kell határozni, hogy az irányelv értelmében mely szakmai tevékenységi kategóriába tartozik az alapeljárásban érintett tevékenység a képzés tagállamában. Ezen kérdés eldöntését követően már csak meg kell állapítani az alkalmazandó elismerési szabályokat.

1. A környezetmérnöki tevékenység a 89/48 irányelv tárgyi hatálya alá tartozik

32. Először is már kifejtettem, hogy abban az időpontban, amikor Ch. I. Toki benyújtotta kérelmét a Saeitte-hez a hivatkozott irányelv biztosította az irányadó jogi hátteret – noha azóta hatályon kívül helyezték.[10]

33. Ezen túlmenően, mivel általánosságban a mérnöki szakma, illetve speciálisan a környezetmérnöki szakma tárgyában nem került sor ágazati harmonizációra, így azok a 89/48 irányelv általános szabályozási keretébe tartoznak.

34. Végül az ügy irataiból kiderül, hogy a környezetmérnöki szakma Görögországban szabályozott szakma, ami így eleget tesz a 89/48 irányelv 2. cikkének első bekezdésében foglalt feltételnek.[11] Ezen túlmenően a Ch. I. Toki birtokában lévő oklevél legalább hároméves szakképzést zár le, és másik tagállamban került kiállításra,[12] ami alapján megállapíthatjuk, hogy az érintett tevékenység valóban a 89/48 irányelv hatálya alá tartozik.

10 – Lásd a jelen indítvány 2. pontját.

11 – Lásd továbbá a C-164/94. sz. Aranitis-ügyben 1996. február 1-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-135. o.) 17. pontját.

12 – Lásd a 89/48 irányelv (3) preambulumbekezdését és 1. cikke a) pontjának második francia bekezdését.

2. A környezetmérnöki tevékenység minősítése a képzés tagállamában

35. Mivel arra vonatkozóan nem merült fel kétely, hogy a környezetmérnöki foglalkozás a fogadó tagállamban – a Görög Köztársaságban – szabályozott szakma, az alkalmazandó elismerési eljárás meghatározásához el kell dönteni, hogy a kérdéses tevékenység a 89/48 irányelv értelmében a képzés tagállamában – az Egyesült Királyságban – szabályozott, nem szabályozott, vagy szabályozott tevékenységgel egyenértékű tevékenységnek számít-e.

36. Azzal kapcsolatban, hogy a környezetmérnöki szakma az Egyesült Királyságban szabályozott szakma, vagy sem, az érdekelt felek egymásnak ellentmondó kijelentéseket tettek, amely kijelentéseket nem támasztott alá különösebben részletes elemzés. A kérdést előterjesztő bíróság mindenesetre leszögezi, hogy az Egyesült Királyságban hatályos jogszabályok semmilyen feltételhez nem kötik a mérnöki tevékenység, illetve a környezetmérnöki tevékenység megkezdését.[13] A kérdést előterjesztő bíróság kiemeli továbbá az Engineering Council szerepét, mely abban áll, hogy a tagok szakmai alkalmasságának értékelésére irányuló eljárásokat szervez, és a kívánt feltételeknek eleget tevő tagokat feljogosítja egy cím használatára. Emellett az Engineerig Council szakmai magatartási szabályokat állapít meg tagjai számára – melyek tiszteletben tartását a tagok vállalják –, és e tekintetben fegyelmi jogkört gyakorol. Az e kérdés kapcsán beterjesztett egyes írásbeli észrevételek kétértelműsége ellenére azonban egyszer sem nyert megállapítást, hogy a környezetmérnöki tevékenység gyakorlása a hivatkozott Councilban fennálló tagsági jogviszonytól, következésképpen a „chartered engineer" cím viselésétől függ. Épp ellenkezőleg: a Bíróság előtt tartott tárgyaláson Ch. I. Toki képviselője az e tárgyban feltett kérdésre válaszul kijelentette, hogy a környezetmérnöki tevékenységet a felperes oly módon is gyakorolhatta az Egyesült Királyságban, hogy nem volt az Engineer Council tagja, amely kijelentést a többi érdekelt fél nem vitatta.

37. E körülmények között úgy tűnik, hogy a Saeitte álláspontjával ellentétben a kérdéses tevékenységet nem tekinthetjük a 89/48 irányelv 1. cikke c) pontjának, és az 1. cikke d) pontjának első bekezdése értelmében vett szabályozott tevékenységnek. A Bíróság ugyanis úgy ítélte meg, hogy „ilyen szakmának az a szakmai tevékenység tekinthető, amelyet – megkezdésének és gyakorlásának feltételeit tekintve – közvetlenül vagy közvetve jogi természetű rendelkezések, azaz törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések szabályoznak. Valamely szakma megkezdése, illetve gyakorlása akkor tekinthető jogi rendelkezések által közvetlenül szabályozottnak, ha a fogadó tagállam törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezései egy külön szabályozási rendszert hoznak létre azzal a céllal, hogy e szakmai tevékenységet

13 – Bár a kérdéses szakmai tevékenység gyakorlása feltételeinek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata, ez nem érinti a Bíróság azon lehetőségét, hogy pontos útmutatással szolgáljon: lásd a C-149/05. sz. Price-ügyben 2006. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-7691. o.) 39. pontját.

kifejezetten a bizonyos feltételeknek megfelelő személyek számára tartsák fenn, és kizárják abból azokat, akik e feltételeket nem teljesítik."[14] Márpedig nem nyert bizonyítást, hogy a környezetmérnöki tevékenység megkezdésének tiltó akadályát képezné az a tény, hogy az illető személy nem tagja az Engineering Council-nak.

38. A 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése kifejezetten arra az esetre vonatkozik, amikor a szakmai tevékenységet „egy olyan szövetség vagy szervezet tagjai gyakorolják, amelynek célja az érintett foglalkozás színvonalának fejlesztése és megőrzése, és amelyet az egyik tagállam e cél elérése érdekében egy bizonyos formában elismer [...]". Amint azt az 1. cikk d) pontjának harmadik bekezdése említi, a 89/48 irányelv I. melléklete azoknak a szövetségeknek vagy szervezeteknek a nem kimerítő felsorolását tartalmazza, amelyek az 1. cikk d) pontja második bekezdésében foglalt rendelkezéseknek megfelelnek, s amelyek sorában szerepel az Engineering Council is.[15] Az ilyen keretek között folytatott szakmai tevékenységeket az irányelv a szabályozott szakmai tevékenységekkel egyenértékűnek tekinti. Az Engineering Council tehát „oklevelet" állít ki tagjai számára,[16] ám ez nem jelenti azt, hogy ezen oklevelet állandó jelleggel megkövetelnék mindazoktól, akik a környezetmérnöki szakmai tevékenységet gyakorolni szeretnék.

39. Az Egyesült Királyságban tehát nem követelik meg a környezetmérnököktől, hogy kötelező módon előzetesen beiratkozzanak az Engineering Council-ba. Bár elképzelhető, hogy egy „chartered engineer" kereskedelmi előnyöket élvez, vagy kedvezőbb helyzetben van a munkaerőpiacon,[17] ez csupán egyszerű feltételezés, és semmi esetre sem kérdőjelezheti meg annak bizonyosságát, hogy e cím birtoklása nem szükséges előzetesen a kérdéses szakmai tevékenység gyakorlásához.

40. Ez az árnyalatnyi különbség azért fontos, mert megerősíti, hogy a mérnöki tevékenység gyakorlása teljes mértékben lehetséges anélkül, hogy az érintett személy „chartered engineer" lenne, azaz anélkül, hogy a 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdésében szabályozott szakmai szövetségben tagsági jogviszonya állna fenn. Ez ad magyarázatot arra is, hogy miért beszélünk e tekintetben a szabályozott szakmai tevékenységgel *egyenértékű* tevékenységről. Ráadásul az irányelvhez mellékelt lista tartalmából számomra egyértelműnek tűnik, hogy az uniós

14 – A fent hivatkozott Aranitis-ügyben hozott ítélet 18. és 19. pontja.

15 – Lásd a melléklet Egyesült Királyságot érintő fejezetének 21. pontját.

16 – Lásd a 89/48 irányelv 1. cikke d) pontja második bekezdésének első francia bekezdését.

17 – E tényező semmi esetre sem bír jelentőséggel, hiszen a Bíróság a szabályozott szakmának a fogadó tagállambeli minősítésével kapcsolatosan már egyértelműen megállapította, hogy „annak eldöntése, hogy egy szakma szabályozott-e, a fogadó tagállamban fennálló jogrendszertől, nem pedig e tagállam munkaerő-piaci körülményeitől függ" (a fent hivatkozott Aranitis-ügyben hozott ítélet 23. pontja).

jogalkotó az érintett tagállamokban az adott szövetségek és szervezetek létezését, illetve esetleges történelmi és kulturális jelentőségét kívánta ekként hangsúlyozni,[18] de ezzel semmiképpen nem írt elő kötelező beiratkozást.[19] E körülmények között az a tény, hogy Ch. I. Toki nem az Engineering Council teljes jogú tagja, nem jelenti feltétlenül a környezetmérnöki tevékenység megkezdésének akadályát a képzés tagállamában.

41. Az Engineering Council léte és az irányelv általi elismerése végül arról tanúskodik, hogy a mérnöki tevékenység (közelebbről a környezetmérnöki tevékenység) két eltérő minősítést kaphat a 89/48 irányelv értelmében.

42. Abban az esetben, ha az érdekelt önkéntes alapon az Engineering Council teljes jogú tagjává vált, elismerik számára a „chartered engineer" címet. Az általa gyakorolt szakmai tevékenységet a szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékű szakmai tevékenységnek kell tekinteni, hiszen az irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése előírja, hogy „a szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számít, ha a szakmai tevékenységet" egy, az e rendelkezés által említettekhez hasonló „szövetség vagy szervezet tagjai gyakorolják".

43. Amennyiben azonban az érdekelt oly módon gyakorolja tevékenységét, hogy nem tagja a 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának második és harmadik bekezdésében szabályozott szövetségnek vagy szervezetnek, tevékenységét már nem lehet e rendelkezés alapján a szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékű tevékenységnek tekinteni a képzés tagállamában.

44. Ebből következően a környezetmérnöki tevékenység, amelyet Ch. I. Toki állítása szerint gyakorolt,[20] anélkül, hogy az Engineering Council-ban fennálló teljes jogú tagsági jogviszonnyal és „chartered engineer" címmel rendelkezett volna, nem szabályozott szakmai tevékenységnek tekintendő.

45. Amint azt a görög kormány írásbeli észrevételeiben helyesen kiemelte, a Bizottság már 2003-ban – azaz épp abban az évben, amikor Ch. I. Toki benyújtotta az első kérelmét a Saeitte-hez – hasonlóan foglalt állást

18 – E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a melléklet kizárólag az Egyesült Királyságban és Írországban működő szövetségeket és szervezeteket érinti.

19 – Nehezen képzelem el például, hogy a könyvtáros szakma tekintetében az Egyesült Királyságban kötelezően előírnák a beiratkozást a Library Association-be, mely az irányelv mellékletében felsorolt szakmai szövetségek és szervezetek között szerepel (és azóta a „Chartered Institute of Library and Information Professionals" intézménnyé alakult át).

20 – Ezen óvatos megfogalmazás a Bíróságnak előterjesztett második kérdés tekintetében szükséges, mely pontos vizsgálódásra késztet minket azon kérdés tárgyában, hogy Ch. I. Toki mennyiben gyakorolt ténylegesen környezetmérnöki tevékenységet.

az Európai Parlament Petíciós Bizottsága keretében egy görög állampolgár ügyében, aki Ch. I. Tokihoz minden szempontból hasonló helyzetben volt.[21] A Bizottság ekkor egyértelműen kijelentette, hogy mivel az Egyesült Királyságban semmilyen különös rendelkezés nem szabályozza a mérnöki szakmát, két eltérő helyzet áll fenn attól függően, hogy az érdekelt „chartered engineer"-e, vagy sem. Teljesen meglepő tehát, hogy a Bizottság írásbeli észrevételeiben egy ezzel szöges ellentétben álló véleményt képvisel, azaz a környezetmérnöki foglalkozás gyakorlását, bármilyen árnyalatbeli különbség nélkül, az 1. cikk d) pontjának első bekezdése és az 1. cikk d) pontjának második bekezdése értelmében szabályozottnak tekinti, s ebből eredően az alkalmazandó elismerési feltételek álláspontja szerint azonosak a szabályozott szakmákra alkalmazandó feltételekkel.

46. Az uniós jog későbbi fejlődése, és különösen a 89/48 irányelvet hatályon kívül helyező és felváltó, fent hivatkozott 2005/36 irányelv – amely, ismétlem, nem lépett még hatályba a kérelem Ch. I. Toki által történt benyújtásának időpontjában – is megerősíti azt az álláspontot, hogy ugyanaz a szakmai tevékenység két eltérő minősítést kaphat a 89/48 irányelv alapján a gyakorlás módjának (tagként, vagy nem tagként való gyakorlás) függvényében. A 2005/36 irányelv 3. cikkének (2) bekezdése „az I. mellékletben szereplő valamely szövetség vagy szervezet *tagjai* által gyakorolt szakmáról"[22] beszél (amely melléklet említi az Engineering Council-t) és e szakmát a szabályozott szakmával teszi egyenértékűvé.[23]

47. Egyébként, még ha a Bíróság úgy ítélné is meg, hogy amennyiben egy szövetség vagy szervezet megfelel a 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdésében foglalt feltételeknek egy adott szakmai tevékenység tekintetében, ez maga után vonja az adott tevékenység szabályozott szakmai tevékenységgé minősítését a nem tagok által gyakorolt szakmai tevékenység vonatkozásában is, ezen megítélés – amint azt máris bemutatom – nem befolyásolja az alkalmazandó elismerési feltételek meghatározását.

21 – L. Kounis 786/2002. sz. petíciója. L. Kounis az Egyesült Királyságban kibocsátott mérnöki oklevéllel rendelkezett, azonban az Engineering Council-nak nem volt tagja, s így nem viselte a „chartered engineer" címet sem. Szerette volna Görögországban az oklevelét elismertetni, hogy ott is végezhessen mérnöki szakmai tevékenységet, kérelmét azonban a Saeitte elutasította.

22 – Kiemelés tőlem.

23 – Az 52. cikk (2) bekezdése pedig kimondja, hogy „[a]mennyiben egy szakmát a fogadó tagállamban a 3. cikk (2) bekezdése szerinti szövetség vagy szervezet szabályoz, a tagállamok állampolgárai csak akkor jogosultak az e szövetség vagy szervezet által odaítélt szakmai címnek, illetve e cím rövidített formájának a használatára, ha igazolják, hogy a szóban forgó szövetség vagy szervezet tagjai". E rendelkezés tehát csak a kérdéses szövetség által odaítélt szakmai cím viselésére vonatkozik, és ebből sem vonható le az a következtetés – mint ahogy a 89/48 irányelvből sem –, hogy egyedül e szövetségek tagjai jogosultak a kérdéses szakmai tevékenység gyakorlására.

3. Az alapeljárás felperesének helyzetében a környezetmérnöki szakmai tevékenység tekintetében alkalmazandó elismerési feltételek meghatározása

48. A 89/48 irányelv egy olyan rendszert vezet be, mely „erősíti a közösségi állampolgároknak azt a jogát, hogy szakmai tudásukat bármelyik tagállamban kamatoztathassák, ezenkívül kiteljesíti és erősíti arra irányuló igényüket, hogy ezt a tudást kívánságuk szerint bárhol megszerezhessék”.[24] Azonban, amint azt a Bíróságnak már alkalma nyílt hangsúlyozni, „a 89/48 irányelv által bevezetett elismerési módszer nem eredményezi az érintett oklevelek és szakképesítések automatikus és feltétlen elismerését”.[25] Az irányelv 3. cikke ennek megfelelően két különálló elismerési eljárást határoz meg, és egy adott tényállás mellett ezek közül csak egy alkalmazható.[26]

49. Amennyiben a képzés tagállamában az adott szakma szabályozott szakma, a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének a) pontját kell alkalmazni. Ebben az esetben az illetékes nemzeti hatóságnak meg kell állapítania, hogy a kérelmező valóban rendelkezik-e a képzés tagállamában a mind a fogadó tagállamban, mind a képzés tagállamában szabályozott szakmának a megkezdéséhez megkövetelt oklevéllel.

50. Az említett irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontja ettől eltérő, a képzés tagállamában szerzett szakmai tapasztalatra épülő elismerési mechanizmust szabályoz, amennyiben e tagállam „a foglalkozást az 1. cikk c) pontjának és a d) pont első bekezdésének értelmében nem szabályozta”. Következésképpen a 3. cikk első bekezdése a) pontjának tárgyi hatálya csak a 3. cikk első bekezdése b) pontjával összefüggésben értelmezve határozható meg, ami alapján *a contrario* érveléssel megállapítható, hogy a 3. cikk első bekezdésének a) pontjában szabályozott elismerési mechanizmus akkor alkalmazható, ha a képzés tagállamában az adott szakma, illetve szakmai tevékenység szabályozottnak minősül.

51. Amennyiben a Bíróság javaslatomnak megfelelően azt állapítja meg, hogy a környezetmérnöki tevékenység, amelyet Ch. I. Toki állítása szerint gyakorolt, a képzés tagállamában nem szabályozott tevékenység, a jelen ügyben a 3. cikk első bekezdésének b) pontjában előírt elismerési feltételeket kell alkalmazni.

52. Amennyiben azonban a Bíróság ezzel ellentétben azt állapítaná meg, hogy a környezetmérnöki tevékenység, amelyet Ch. I. Toki állítása szerint gyakorolt, szabályozott tevékenységgel egyenértékűnek számító szakmai tevékenység (a 89/48 irányelv 1. cikke

24 – Lásd a 89/48 irányelv tizenharmadik preambulumbekezdését.

25 – A C-274/05. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2008. október 23-án hozott ítélet (EBHT-2008., I-7969. o.) 39. pontja.

26 – A fent hivatkozott Price-ügyben hozott ítélet 36. pontja.

d) pontjának második bekezdése alapján), a Bíróságnak arra is figyelemmel kell lennie, hogy a 3. cikk első bekezdésének a) pontja szerinti feltételek csak a (fenti irányelv 1. cikke c) pontjának és d) pontja első bekezdésének értelmében vett) szabályozott tevékenységekre vonatkoznak.

53. A 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontjában szabályozott elismerési mechanizmus ugyanis mind a képzés tagállamában nem szabályozott szakmára, mind a szabályozott tevékenységgel az 1. cikk d) pont második bekezdése alapján egyenértékűnek számító tevékenységekre alkalmazandó.

54. Mindamellett a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának fényében a helyzet nem tűnik ennyire egyértelműnek.

55. A Bíróság a korábbiakban úgy ítélte meg, hogy „[a 89/48 irányelv] 3. cikk[e] első bekezdése b) pontja csak akkor alkalmazandó, ha a kérdéses foglalkozás a [képzési] tagállamban nem szabályozott szakma",[27] anélkül azonban, hogy kifejezetten megkülönböztette volna a szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számító tevékenységeket.

56. A Bíróságnak a Price-ügyben[28] kifejtett álláspontja e tekintetben kifejezetten meglepő. Ebben az ügyben H. Price egy, az 1. cikk d) pontjának második bekezdésében szabályozott, s az irányelv mellékletében szereplő szervezet által akkreditált „Bachelor" cím birtokosa volt. A kérdéses szervezetnek (Royal Institution of Chartered Surveyors) azonban soha nem volt a tagja. Bár az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés nem az ilyen esetben alkalmazandó elismerési mechanizmusra vonatkozott, a Bíróság kijelentette, hogy „mivel H. Price a Royal Institution of Chartered Surveyors-nek nem tagja, az e szervezet által kibocsátott oklevelek elismerésének kérdése e rendelkezés [3. cikk első bekezdésének a) pontja] szerint még akkor sem vetődik föl, ha az derülne ki, hogy e szervezet szabályozása alapján a[z érintett] foglalkozás az Egyesült Királyságban szabályozott szakmának minősül".[29] A Bíróság ezzel arra céloz, hogy amennyiben H. Price e szervezetnek tagja, s következésképpen a szervezet által kibocsátott oklevél birtokosa lett volna, a 3. cikk első bekezdés a) pontjában előírt elismerési mechanizmust kellett volna alkalmazni annak ellenére, hogy a kérdéses szakmai tevékenység csupán egy szabályozott tevékenységgel egyenértékűnek számító tevékenység az 1. cikk d) pontja második bekezdésének megfelelően. A Bíróság tehát azt a következtetést vonja le, hogy „[a] 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontja akkor alkalmazható, ha a kérdéses foglalkozás a képzés tagállamában nem szabályozott szakma. Következésképpen [...] e rendelkezés csak akkor alkalmazható, ha a Royal Institution of Chartered Surveyors [...] nem felel meg 1. cikk d) pontjának második bekezdésében írt szempontoknak".[30] A fentiekben kifejtett indokokra tekintettel számomra e megoldás a 3. cikk első bekezdése b) pontjának szövegével nyilvánvalóan ellentétesnek tűnik, és helyénvaló lenne, ha a Bíróság megragadná a jelen

27 – A C-141/04. sz. Peros-ügyben 2005. július 14-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-7163. o.) 31. pontja.

28 – A fent hivatkozott ítélet.

29 – Uo. 47. pont.

30 – Uo. 48. pont.

ügy által kínált lehetőséget, és helyesbítené az e kérdésben kialakított ítélkezési gyakorlatát.

57. E tekintetben gondolok arra, hogy a 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése alá tartozó tevékenységek vonatkozásában fontos lenne a teljes „szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számító szakmai tevékenység" kifejezésre utalni. Amennyiben az ilyen tevékenységekre alkalmazandó elismerési mechanizmus nem teljesen azonos az 1. cikk d) pontja első bekezdésében szabályozott tevékenységekre irányadó eljárással, a két tevékenységet sem lehet teljes mértékben egyenértékűnek tekinteni. E körülmények között rendkívül megtévesztő a 89/48 irányelv értelmében csupán szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számító tevékenységet továbbra is szabályozott tevékenységként megjelölni.

58. Végül – és ezen utolsó észrevétel szintén csak akkor bír jelentőséggel, ha a Bíróság arra a következtetésre jutna, hogy a környezetmérnöki tevékenység, amelyet Ch. I. Toki állítása szerint gyakorolt, szabályozott tevékenységgel egyenértékűnek számító tevékenység az irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése értelmében – meg kell jegyezni, hogy a 165/2000 rendelet a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdése b) pontjának nem teljes átültetését valósította meg, s valószínűleg ez hozta zavarba a Saeittét. A hivatkozott rendeletnek a 89/48 irányelv 3. cikke b) pontjában foglalt elismerési feltételek alkalmazását előíró 4. cikke (1) bekezdésének b) pontja a származási tagállamban szabályozott tevékenységnek minősülő tevékenység fogalmának meghatározásához visszautal a 2. cikk(3) bekezdésére[31] és a 2. cikk (4) bekezdésére a maga egészében,[32] ahelyett, hogy a 2. cikk (4) bekezdésének első albekezdésére szorítkozna. Márpedig ez – a Saeitte döntésének értelmében – azt vonja maga után, hogy az irányelv 3. cikkének b) pontjában szabályozott elismerési feltételek alkalmazását kizárja abban az esetben, ha az érdekelt olyan tagállamból érkezik, ahol az irányelv alapján benyújtott kérelemmel érintett tevékenység gyakorlását – az irányelv 1. cikke d) pontja második bekezdésében foglaltaknak megfelelően – részben e tagállam által elismert szövetségek vagy szervezetek felügyelik. Az irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontját tehát nem ültették át megfelelő módon.

59. Mindemellett semmi nem akadályozza, hogy Ch. I. Toki a kérdést előterjesztő bíróság előtt közvetlenül hivatkozzon e rendelkezésre.

31 – Amely a 89/48 irányelv 1. cikke c) pontjának felel meg.

32 – Amely a 89/48 irányelv 1. cikke d) pontjának felel meg.

A Bíróság hosszú idő óta úgy ítéli meg, hogy „a [89/48] irányelv jogokat biztosít a más tagállamok állampolgárai számára”,[33] és már kimondta, hogy „a 3. cikk első bekezdésének a) pontja feltétlen és kellően pontos tartalmú rendelkezésnek minősül. A jogalanyok tehát alappal hivatkozhatnak e rendelkezésre a nemzeti bíróság előtt, hogy az eltekintsen az irányelvnek nem megfelelő nemzeti rendelkezés alkalmazásától”.[34] Álláspontom szerint a 3. cikk első bekezdés b) pontjával kapcsolatosan ugyanezt a megállapítást tehetjük, hiszen a 3. cikk – legalábbis az első bekezdés egészét tekintve – számomra megbonthatatlan egységnek tűnik.

60. Azt javasolom tehát, hogy a Bíróság az első kérdésre azt a választ adja, hogy a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontját akként kell értelmezni, hogy az általa előírt elismerési mechanizmust abban az esetben kell alkalmazni, amikor az adott szakma a képzés tagállamában az irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése értelmében szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek minősül. Mivel a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontja mind a képzés tagállamában nem szabályozott tevékenységekre, mind a szabályozott tevékenységgel egyenértékű tevékenységekre alkalmazandó, az irányadó elismerési mechanizmus meghatározása során nem bír jelentőséggel, hogy az érdekelt teljes jogú tagja-e, vagy sem, a hivatkozott irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdésében foglalt feltételeknek megfelelő szövetségnek vagy szervezetnek.

B – *A második kérdésről*

61. Amennyiben arra a következtetésre jutna, hogy a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontjában előírt elismerési szabályokat kell alkalmazni Ch. I. Toki helyzetére a Saeitte értékelésének időpontjában, a kérdést előterjesztő bíróság tudni szeretné, hogy az a szakmai tapasztalat, melyet Ch. I. Toki 1999 és 2002 között egyetemi kutatóként szerzett, értékelhető-e a környezetmérnöki foglalkozás – a kérelmet megelőző tíz év során két éven át, teljes munkaidőben történő – gyakorlásának.

1. A második kérdés elfogadhatóságáról

62. Előzetesen megjegyzem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság második kérdésének elfogadhatósága nem magától értetődő. Mivel a kérdést előterjesztő bíróság előtt a Saeitte vitatott határozatának megsemmisítése iránt terjesztettek elő keresetet, amennyiben a Bíróság elfogadja az első kérdéssel kapcsolatos

33 – A C-365/93. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 1995. március 23-án hozott ítélet (EBHT 1995., I-499. o.) 9. pontja.

34 – A C-102/02. sz. Beuttenmüller-ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-5405. o.) 55. pontja; ugyanilyen tekintetben a fent hivatkozott Peros-ügyben hozott ítélet 32. pontja.

javaslataimat, ez elegendő ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a vitatott határozat megsemmisítéséről döntsön, és visszautalja az ügyet a közigazgatási szerv elé. Ráadásul az említett határozat a nemzeti szabályozásban a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdése a) pontjának megfelelő mechanizmuson nyugszik, vagyis a Saeitte csak azon kérdésben foglalt állást, hogy Ch. I. Toki hivatkozhat-e a görög oklevéllel egyenértékű oklevélre, ám azon kérdésben nem, hogy a Ch. I. Toki által az Egyesült Királyságban kutatóként szerzett szakmai tapasztalat érvényesen figyelembe vehető-e a hivatkozott irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontjában szabályozott elismerési mechanizmus során. Végül, amennyiben az ügy ismét a görög közigazgatási szerv elé kerül, e szerv döntése már nem alapulhatna a 2005/36 irányelv által hatályon kívül helyezett 89/48 irányelven.[35]

63. Mindezek ellenére, számos egyéb tényező miatt azt gondolom, hogy a kérdés elfogadható.

64. Először is az írásbeli észrevételeket előterjesztő érdekelt felek közül senki nem vitatta e második kérdés elfoghatóságát.

65. Továbbá az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 234. cikkel – jelenleg EUMSZ 267. cikk – létrehozott eljárás keretében „az ügyben eljáró és határozathozatalra hivatott nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése, hogy – tekintettel az ügy különleges jellemzőire – ítélete meghozatalához szükségesnek tartja-e az előzetes döntéshozatalt, és ha igen, a Bíróságnak feltett kérdései relevánsak-e. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni”.[36] A Bíróság csupán kivételes esetekben vizsgálja saját hatáskörének megállapítása céljából azokat a körülményeket, amelyek mellett a nemzeti bíróság hozzá fordult.[37] Pontosabban „[c]sak akkor utasítható el a határozathozatal a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan nem áll kapcsolatban az alapjogvita tényeivel vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azon ténybeli és jogi körülmények, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a feltett kérdésekre hasznos módon válaszolhasson”.[38] Meggyőzőnek vélem a kérdést előterjesztő bíróság azon érvelését, miszerint fontos lenne megadni a közigazgatási hatóság számára – amelynek döntését minden bizonnyal meg fogják semmisíteni – az új határozat meghozatalához szükséges irányvonalat. Az uniós jog kért értelmezése nyilvánvaló kapcsolatban áll az alapjogvitával, akár a 89/48 irányelv alapján, akár a 2005/36 irányelv 13. cikkének (2) bekezdése alapján tekintjük, hiszen a 2005/36 irányelv ugyanazokat az elismerési feltételeket ismétli meg, mint amelyeket a 89/48 irányelv előír. Így tehát a Bíróság által felállított, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés tárgyában

35 – A 2005/36 irányelv 63. cikke szerint ugyanis a tagállamoknak legkésőbb 2007. október 20-ig kell megfelelniük ennek az irányelvnek.

36 – A C-440/08. sz. Gielen-ügyben 2010. március 18-án hozott ítélet (EBHT 2010., I-2323. o.) 27. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

37 – Uo. 28. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

38 – Uo. 29. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

való határozathozatal megtagadásának igazolására képes három esetkörből a jelen esetben egy sem valósul meg.

66. Végül megjegyzem, hogy a 2005/36 irányelv (14) preambulumbekezdése egyértelműen kimondja, hogy „[a] 89/48/EGK és a 92/51/EGK irányelv által létrehozott elismerési mechanizmus változatlan marad". Ebből eredően a Bíróságnak e második kérdésre adott válaszában rejlő iránymutatások relevánsak maradnak mind a 89/48, mind a 2005/36 irányelv alapján.

67. E körülmények között javaslom a Bíróságnak a második kérdés elfogadását és vizsgálatának elvégzését.

2. A foglalkozás teljes munkaidőben történő gyakorlásának fogalmáról

68. Amennyiben a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontjában foglalt elismerési feltételeket alkalmazni kell, a nemzeti hatóság nem tagadhatja meg az adott tevékenység megkezdésének jogát, ha a kérelmező két éven át teljes munkaidőben gyakorolta e foglalkozást egy olyan tagállamban, amely a kérdéses tevékenységet nem szabályozta. Az irányelv 3. cikkének második bekezdése pontosítja, hogy az első bekezdés ilyen szövegezése ténylegesen a szakmai tapasztalatra vonatkozik. Márpedig a 89/48 irányelv a szakmai tapasztalat fogalmát az 1. cikk e) pontjában így adja meg: „az érintett foglalkozás tényleges és jogszerű gyakorlása az egyik tagállamban". A kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett második kérdés megválaszolásához tehát azt kell eldönteni, hogy a Ch. I. Toki által az őt foglalkoztató egyetemen 1999-től 2002-ig kifejtett tevékenységet a környezetmérnöki foglalkozás tényleges és teljes munkaidős gyakorlásának lehet-e tekinteni.

69. Ch. I. Toki helyzete sajátos, hiszen annak érdekében, hogy engedélyt kapjon a környezetmérnöki foglalkozás Görögországban való gyakorlására, olyan hároméves szakmai tapasztalatra hivatkozik, amelyet nem mint környezetmérnök, hanem mint a környezetmérnöki területen tevékenykedő kutató szerzett. Az alapeljárás felperesét a portsmouthi egyetem három éven át „researcher"-ként alkalmazta. E minőségében Ch. I. Toki részt vett a diákok munkájának szervezésében, és a különböző akadémiai tevékenységekből is kivette a részét (mint például a környezettechnológiai kutatócsoportban való közreműködés, jelentések szerkesztése, tudományos eredmények bemutatása az egyetemi és ipari körökben). Az ügy irataiból kitűnik, hogy Ch.

I. Toki egy a folyékony hulladékok kezelési technológiájára szakosodott magánvállalkozással együttműködésben is dolgozott, és ennek keretében laboratóriumi elemzéseket végzett a tisztítási üledék kezelésének minőségvizsgálata céljából. Ez utóbbi tevékenység Ch. I. Toki szerint a környezetmérnöki foglalkozás lényeges megjelenési formájának tekinthető.

70. A kérdés szövegezésére és az alapeljárás felperese által előterjesztett – ezen aspektust kiemelő – észrevételekre tekintettel szeretném először is pontosítani, hogy nem vitatott és nem kétséges, hogy a Ch. I. Toki által folytatott kutatói tevékenység a szakmai tevékenység munkavállalóként végzett gyakorlásának minősül. A kérdést előterjesztő bíróság a második kérdés megfogalmazása során fontosnak látta azt a pontosítást is, hogy Ch. I. Toki egy alapvetően nem haszonszerzési céllal működő „nonprofit intézetben" szerzett „researcher"-ként szakmai tapasztalatot. Az, hogy a szóban forgó intézet haszonszerzési céllal működik-e, vagy sem, az alapjogvita szempontjából azonban teljességgel irreleváns. Egyedül az számít ugyanis, hogy a szakmai tapasztalatot önálló vállalkozóként vagy munkavállalóként végzett szakmai tevékenység során szerezték. Márpedig nem vitatott az a tény, hogy Ch. I. Toki a portsmouthi egyetem alkalmazásában állt.

71. Nem annak eldöntése okoz tehát gondot, hogy az egyetemi kutatói tevékenység önmagában szakmai tapasztalatnak tekinthető-e. A valódi, ennél sokkal kényesebb kérdés az, hogy e kutatói tevékenység gyakorlása, legalábbis részben a környezetmérnöki területhez kapcsolódónak látszó területen – hogy a kérdést előterjesztő bíróság szóhasználatával éljek – tekinthető-e teljes mértékben egyenértékűnek e foglalkozás tényleges gyakorlásával az uniós jog értelmében.

72. Másképp fogalmazva, amennyiben Ch. I. Toki Görögországban a kutatói foglalkozás gyakorlásának engedélyezését kérte volna, feltételezve természetesen, hogy a nem szabályozott tevékenységekre, illetve a szabályozott tevékenységekkel egyenértékűnek számító tevékenységekre irányadó elismerési feltételek lettek volna alkalmazandóak, a másik tagállamban egyetemi kutatóként szerzett szakmai tapasztalatát egyértelműen figyelembe kellett volna venni.

73. A jelen eset kétértelműsége abban rejlik, hogy Ch. I. Toki kutatási területen, de a környezetmérnöki területtel összefüggésben szerzett hároméves szakmai tapasztalatra hivatkozik. A nehézséget csak növeli, hogy egyik fél sem foglalt állást a Ch. I. Toki által az egyetemen végzett tevékenységek és azon tevékenységek közötti állítólagos kapcsolat létezéséről és intenzitásáról, amelyet

a környezetmérnöki foglalkozás „tényleges” gyakorlása keretében kellett volna végeznie.

74. A 89/48 irányelv által előírt teljes munkaidős foglalkozás, ahogy azt már említettem, olyan tagállamban szerzett szakmai tapasztalatra vonatkozik, amely a foglalkozást nem szabályozza. A rendelkezés tehát „az érintett foglalkozás tényleges és jogszerű gyakorlására” vonatkozik. Az „érintett foglalkozás” alatt a fogadó tagállamban előterjesztett elismerési kérelemben megjelölt foglalkozást kell érteni. A Ch. I. Toki által előterjesztett kérelem a környezetmérnöki tevékenységre vonatkozik. Az előzőekben kifejtettekből nyilvánvalóan megállapítható, hogy Ch. I. Toki „researcher”-ként szerzett szakmai tapasztalata első megközelítésben nem tekinthető teljes mértékben egyenértékűnek a környezetmérnöki tevékenység tényleges gyakorlásával, hiszen Ch. I. Toki nem pontosan ezt a foglalkozást gyakorolta az Egyesült Királyságban. E tekintetben a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontja rögzíti, hogy az elismerés előfeltétele, hogy „ezt” a foglalkozást, vagyis a megkezdés vagy gyakorlás engedélyezésére irányuló kérelemben megjelölt foglalkozást gyakorolja a kérelmező. Lényegében erre a következtetésre jutott a Bizottság is az Európai Parlament Petíciós Bizottságának adott – korábban hivatkozott – válaszában.[39]

75. Ehhez hasonlóan a Bíróság a képzés tagállamában előírt oklevelekkel kapcsolatosan, olyan esetre, amikor e tagállam szabályozza területén „ugyanezen foglalkozás” megkezdését, a 89/48 irányelv alapján állást foglalva kimondta, hogy „az irányelv 3. cikke első bekezdése a) pontjában szereplő »[ugyanezen] foglalkozás« kifejezést úgy kell érteni, mint olyan foglalkozásokra utalót, amelyek a származási és a fogadó tagállamban vagy azonosak, vagy egymás megfelelői, vagy egyes esetekben egyszerűen egyenértékűek azon tevékenységek szempontjából, amelyeket lefednek”.[40] Úgy vélem, hogy a Bíróság értelmezése érvényes a 3. cikk első bekezdésének b) pontjára is, amely „e foglalkozás” teljes munkaidős gyakorlására vonatkozik.

76. Mellesleg az „ugyanezen foglalkozás” kifejezés tekintetében a Bíróság által kialakított értelmezés lehetővé tesz egy kis kiigazítást, elismerve, hogy valóban előfordulhatnak az általuk lefedetett tevékenységek szempontjából egyenértékű foglalkozások. E körülmények között az oklevelek és a szakmai tapasztalat elismeréséért felelős nemzeti hatóság – jelen ügyben a Saeitte – feladata lesz annak eldöntése, hogy a Ch. I. Toki által a szakirányú magánvállalkozással folytatott együttműködés keretében végzett feladatok valóban – a kérelmező állításának megfelelően – egy környezetmérnök tevékenységének lényeges megjelenési formáját, azaz a Bíróság ítélkezési gyakorlatának értelmében egy egyenértékű

39 – A Bizottság állásfoglalása szerint ugyanis a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdése b) pontjában előírt szakmai tapasztalatot ugyanazon szakma vonatkozásában kell megszerezni, mint amely vonatkozásában a kérelmező szakképzettséggel bír, és amelynek elismerését kéri. A Bizottság úgy vélte, hogy mivel L. Kounis csak „lecturer”-ként szerzett tapasztalatot tud igazolni, nem hivatkozhat mérnökként szerzett szakmai tapasztalatára (lásd a fent hivatkozott 786/2002. sz. petíciót).

40 – A C-330/03. sz. Colegio-ügyben 2006. január 19-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-801. o.) 20. pontja.

foglalkozás lényeges megjelenési formáját jelentik.

77. Azt követően, hogy a Saeitte értékelte a Ch. I. Toki által az egyetemi alkalmazása idején gyakorolt tevékenységek és a környezetmérnöki foglalkozás tényleges gyakorlása során felmerülő tevékenységek közötti kapcsolatot, meg kell határoznia, hogy a „researcher"-ként az egyetemen töltött három év során a kérelmező valóban végzett-e legalább két évig teljes munkaidőben a környezetmérnöki foglalkozás alapvető megjelenési formáját jelentő tevékenységet, hiszen az aktából egyértelműen kiderül, hogy e három év alatt Ch. I. Toki más – a környezetmérnöki foglalkozás tényleges gyakorlásával semmi összefüggésben nem álló – tevékenységeket is végzett (mint például a diákok munkájának szervezését).

78. Hozzáteszem, hogy nem zárható ki, hogy a megkezdés iránti kérelemmel érintett szakmai tevékenységhez pusztán kapcsolódó tevékenységek gyakorlása, még ha nem is tekinthetők az adott foglalkozás tényleges gyakorlásának, hozzájárul a kérelmező e tevékenységgel kapcsolatos tudásának megszerzéséhez és megszilárdításához. Valószínű azonban, hogy a Ch. I. Toki és a magánvállalkozás közötti együttműködés nem tette lehetővé az érdekelt számára minden olyan tevékenység elvégzését, amelyet a környezetmérnöki foglalkozás tényleges gyakorlása során végezne. Ch. I. Toki nem állt például kapcsolatban az ügyfelekkel; feltételezhetjük azt is, hogy egy környezetmérnöknek rendelkeznie kell a nemzeti városfejlesztési és környezetvédelmi szabályozásra vonatkozó ismeretekkel, amely ismereteknek Ch. I. Toki a görög szabályozás tekintetében talán nincs birtokában.

79. Hogy az elemzés teljes körű legyen, vizsgálni kell azt a lehetőséget is, miszerint a nemzeti hatóság az alapeljárás felperesével szemben kompenzációs intézkedéseket írhat elő.[41] Ez történne abban az esetben, ha a Saeitte úgy döntene, hogy a Görögországban létező környezetmérnöki foglalkozás egy vagy több olyan szakmai tevékenységet is magában foglal, amely a képzés tagállamában a kérelmező által gyakorolt foglalkozásnak nem képezi részét, és amennyiben ez a különbség olyan oktatás és képzés során valósul meg, amelyet a Görög Köztársaság megkövetel, és amely olyan tárgyakra vonatkozik, amelyek lényegesen különböznek azoktól, amelyeket a kérelmező a saját képesítési igazolásának megszerzéséhez elsajátított.[42]

80. A kompenzációs intézkedések megállapítása során – az arányosság elvének tiszteletben tartásával – megfelelően figyelembe

41 – A 89/48 irányelv 4. cikke, majd a 2005/36 irányelv 14. cikke.

42 – A 89/48 irányelv 4. cikke (1) bekezdése b) pontjának harmadik francia bekezdése, majd a 2005/36 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének c) pontja. Ez utóbbi esetnek feltétele, hogy a nemzeti hatóság a Ch. I. Toki által gyakorolt tevékenység és a környezetmérnöki tevékenység között megfelelő kapcsolatot ismerjen el, és az adott kapcsolódó tevékenység teljes munkaidőben való gyakorlása valóban megvalósuljon annak érdekében, hogy teljesüljenek a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontjában előírt feltételek.

kellene venni a Ch. I. Toki által megszerzett szakmai tapasztalatot akkor is, ha az nem elegendő ahhoz, hogy engedélyezzék számára az adott tevékenység azonnali és minden más formaság nélküli megkezdését.

81. E tekintetben az ítélkezési gyakorlat sem hagy kétséget, hiszen a Bíróságnak már alkalma volt kimondani, hogy „az irányelv 4. cikkének – amely kifejezetten lehetővé teszi a kiegyenlítő intézkedéseket – hatályát azokra az esetekre kell korlátozni, amelyekben a kiegyenlítő intézkedések arányban állónak bizonyulnak az elérni kívánt céllal”.[43] A 2005/36 irányelv 14. cikkének(5) bekezdését már kifejezetten az arányossági elv megkövetelésének szentelték a kompenzációs intézkedések vonatkozásában.[44] Így a kompenzációs intézkedés kiszabásakor adott esetben a nemzeti hatóságnak figyelembe kell vennie a kérelemmel érintett foglalkozásra vonatkozó minden olyan releváns gyakorlati tapasztalatot, amely alkalmas arra, hogy legalábbis részben fedezze az eredetileg kapott képzésből hiányzó ismereteket.

82. E körülmények között azt javasolom tehát, hogy a Bíróság a második kérdésre azt a választ adja, hogy mind a 89/48 irányelv, mind a 2005/36 irányelv értelmében a foglalkozás teljes munkaidős gyakorlása alatt ugyanezen foglalkozás – azaz az engedélyezési kérelemmel érintett foglalkozás – tényleges gyakorlását kell érteni. A nemzeti hatóság feladata annak eldöntése, hogy az alapeljárás kérelmezője által kutatási tevékenysége körében végzett feladatok a Bíróság ítélkezési gyakorlata érelmében egyenértékű foglalkozásnak tekinthetők-e az érintett tevékenységek tekintetében. Végül, amennyiben a nemzeti hatóság kiegyenlítő intézkedéseket írna elő, ezen intézkedések meghatározása során tekintettel kell lennie az arányosság elvére, és figyelembe kell vennie a kérelmező által a fogadó tagállamban gyakorolni kívánt foglalkozás és a képzés tagállamában szerzett szakmai tapasztalat között fennálló kapcsolatot.

43 – A fent hivatkozott Colegio-ügyben hozott ítélet 24. pontja és a C-197/06. sz. Van Leuken-ügyben 2008. április 17-én hozott ítélet (EBHT 2008., I.-2627. o.) 39. pontja.

44 – A 2005/36 irányelv 14. cikkének (5) bekezdése ugyanis kimondja, hogy a kiegyenlítő intézkedések, és különösen az irányelv 14. cikkének (1) bekezdésében foglalt intézkedések alkalmazása során „kellő tekintettel kell lenni az arányosság elvére. Különösen, ha a fogadó tagállam alkalmazkodási időszak letöltését vagy alkalmassági vizsga letételét kívánja megkövetelni a kérelmezőtől, előbb meg kell győződnie arról, hogy a kérelmező által a valamely tagállambeli vagy harmadik országbeli szakmai tapasztalata során szerzett ismeretek olyan jellegűek-e, hogy teljesen vagy részben áthidalják a (4) bekezdésben említett lényeges eltérést.”

VI – Végkövetkeztetések

83. A fentiekben kifejtett szempontokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Symvoulio tis Epikrateias által előterjesztett előzetes döntéshozatali kérdésre a következőképpen válaszoljon:

„1) A 2001. május 14 i 2001/19/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontját akként kell értelmezni, hogy az itt előírt elismerési mechanizmust abban az esetben kell alkalmazni, amikor az adott szakma a képzés tagállamában az irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdése értelmében szabályozott szakmai tevékenységgel egyenértékűnek számít. Mivel a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontja mind a képzés tagállamában nem szabályozott tevékenységekre, mind a szabályozott tevékenységgel egyenértékű tevékenységekre alkalmazandó, az irányadó elismerési mechanizmus meghatározása során nem bír jelentőséggel, hogy az érdekelt teljes jogú tagja-e, vagy sem, a hivatkozott irányelv 1. cikke d) pontjának második bekezdésében foglalt feltételeknek megfelelő szövetségnek vagy szervezetnek.

2) Mind a 89/48 irányelv, mind a szakmai képesítések elismeréséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében a foglalkozás teljes munkaidős gyakorlása alatt ugyanezen foglalkozás – azaz az engedélyezési kérelemmel érintett foglalkozás – tényleges gyakorlását kell érteni. A nemzeti hatóság feladata annak eldöntése, hogy az alapeljárás kérelmezője által kutatási tevékenysége körében végzett feladatok a Bíróság ítélkezési gyakorlata érelmében egyenértékű foglalkozásnak tekinthetők-e az érintett tevékenységek

tekintetében. Végül amennyiben a nemzeti hatóság kompenzációs intézkedéseket írna elő, ezen intézkedések meghatározása során tekintettel kell lennie az arányosság elvére, és figyelembe kell vennie a kérelmező által a fogadó tagállamban gyakorolni kívánt foglalkozás és a képzés tagállamában szerzett szakmai tapasztalat között fennálló kapcsolatot."